

Творча спадщина В.О. Сухомлинського переконує нас у різноманітності педагогічних підходів до формування особистості учня.

Література:

1. Антоненко М. Гуманізм педагогічних нововведень В.О. Сухомлинського // Початкова школа. – 1977. – № 9. – с. 3 – 9.
2. Горбенко С. Ідея народності в українській педагогіці: погляд у минуле на землі тисячоліть // Початкова школа. – 1999. – № 7. – с. 11 – 17.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посібник. – К.: АПН України, 1997. – 302 с.
4. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста. – М.: Выс. школа, 1990. – 140 с.
5. Любар О., Федоренко Д. Предтеча нової зорі педагогічної думки України // Початкова школа. – 1999. – № 9. – с. 22 – 24.
6. Протокол №7 від 20.01.1970 р. // Книга протоколів психологічного семінару Павлиської школи за 1969 – 1971 рік. – П.М.М., ЛВ 1657/1657. – Арк. 27- 31.
7. Радул В.В. Педагогічна культура та соціальна зрілість вчителя: Навч. посібник. – Кіровоград. 2000. – 36 с.
8. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1978. – 236 с.
9. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад. школа. 1975 – 1977.
10. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності. – К., 1976.
11. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. К., 1978.
12. Черв'якова Н. Ідеї ноосферного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського. // Початкова школа. – 2000. – №9.

УДК 37(09)

Захаренко О.С.

ПЕДАГОГІКА СЕРЦЯ ЯК ОСНОВА ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОРСЬКОЇ О.А. ЗАХАРЕНКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ С. САХНІВКА

Анотація. У статті зосереджено увагу на розкритті принципів педагогіки серця, яка, на думку автора, повністю відповідає духовним началам розвитку української нації. Реалізація цих принципів у процесі превентивного виховання показано на прикладі Авторської О.А. Захаренка загальноосвітньої школи с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області.

Аннотация. В статье сосредоточено внимание на педагогике сердца, которая, по мнению автора, полностью отвечает духовным истокам развития украинской нации. Воплощение ее принципов в процесс превентивного воспитания показан на примере Авторской А.А. Захаренко общеобразовательной школы с. Сахновка Корсунь-Шевченковского района Черкасской области.

Annotation. In the article attention is paid to the pedagogic of heart, which, as author considers, fully responds with the cultural basics of the Ukrainian nation. Implementation of its principles in the process of preventive education is shown on the example of Sahnivka school (Korsun'-Shevchenkovo district, Cherkasy region).

Ріст кількості вчинюваних неповнолітніми злочинів, високий рівень делінквентної поведінки серед молоді, відсутність ефективних заходів щодо подолання цих негативних явищ призводить до того, що не лише на рівні побутової свідомості, а й серед педагогів-практиків все більш привабливою виступає ідея ширшого використання методів заборони, жорсткої відповідальності за порушення правил поведінки, постійного контролю за учнями. Аргументом цьому є приклад систем превентивного виховання у Північній Кореї, Китаї та інших авторитарних і напівавторитарних державах, з якими пов'язують набагато ефективніші результати у попередженні правопорушень серед неповнолітніх.

Метою нашої роботи є звернення до досягнень гуманістичної філософії і педагогіки як антиподу авторитаризму та висвітлення ідеї кардоцентризму, започатковану філософією Г.

Сковороди і П. Юркевича, не лише як загальною основою української духовної культури, а й ефективним важелем у реалізації завдань превентивного виховання.

Філософія серця – це складова частина гуманістичного напрямку у філософії, яка сформувалася в умовах української гонічної культури. Її не можна назвати творінням Юркевича чи Сковороди. Видатні мислителі епохи Просвітництва виступили лише виразниками народних ідей людяності, добра і релігійності, надавши їм наукове обґрунтування. У центрі їх філософської парадигми виховання знаходиться унікальна, цілісна особистість, людське начало якої розкривається у процесі вільного самовдосконалення [1, 160].

Проте лише у ХХ ст. дана філософська концепція була теоретично і практично реалізована у педагогіці В. Сухомлинським.

У контексті нашого дослідження ми виділяємо п'ять основних положень педагогіки серця, які дозволять нам перейти до розгляду їх конкретного втілення у системі превентивного виховання Авторської О.А. Захаренка загальноосвітньої школи с. Сахнівка.

1. Вчителювати має лише той, хто відчуває себе вчителем.
2. Співпраця замість конфронтації.
3. Дитиноцентризм.
4. Духовний взаємозв'язок учителя та учня.
5. Свобода.

Окремі думки щодо реалізації принципів педагогіки серця у превентивному вихованні можна прослідкувати вже у філософів античності. Ще Демокріт зазначав, що той, кого утримує від негативних вчинків закон, здатний грішити таємно, а той, хто дотримується обов'язку відповідно до своїх переконань, не здатний ні таємно, ні явно вчинити щось негативне.

Водночас, незважаючи на актуальність, до цього часу не проведено цілісного дослідження, яке б показало педагогіку серця основою процесу превентивного виховання, його відмінність від зовнішньообмежуючих методів авторитарної педагогіки. Зрозуміло, що у виховній системі принципи педагогіки серця виступають, у першу чергу, ідеологічним інструментарієм, на основі якого відбувається їх конкретне втілення в окремих педагогічних заходах і методах.

У сільській середній школі педагогіка серця червоною ниткою пронизує всю авторську педагогічну систему О.А. Захаренка, опертя на положення якої дозволили досягнути значних успіхів у реалізації завдань превентивного виховання, а саме педагогіки праці і педагогіки реальної дії. Схематично розглянемо конкретне втілення кожного з вищезазначених положень.

1. В одному із своїх виступів Олександр Антонович розповів історію, яка повністю характеризує перше положення педагогіки серця: „Одного року прийшов до школи молодий спеціаліст викладати історію. Було видно, що від роботи він ніякого задоволення не отримує, іде на неї, як на каторгу. Ставився до вчителювання безвідповідально, на уроках дозволяв собі вийти з класу, відверто байдикувати, розповідати анекдоти.

До мене звернулися учні з проханням знайти їм іншого вчителя. Тоді я зібрав педагогічну раду, запросив на неї цього горе-вчителя. Гнівним осудом вилилося ставлення колективу. Дали йому місяць на виправлення. Та не зміг, втік до міста, влаштувався в аспірантуру педагогічного інституту” [3, 3].

Високий творчий потенціал педагогічного колективу Авторської О.А. Захаренка загальноосвітньої школи с. Сахнівка, ядром якого був її директор, виступав фільтром, пройти через сито якого могли лише вчителі, здатні і сповнені бажанням плекати зерна мудрості, доброти і справедливості у своїх вихованців. Позитивний вплив цього фільтру на процес превентивного виховання важко переоцінити. Вчителі, захоплені своєю справою, передавали бажання працювати і творити своїм учням, які, у свою чергу, просто не могли підвести своїх наставників.

2. Дендропарк, планер, відправлення листів у майбутнє, фонтан „Колосок”, – кожного року нова захоплююча ідея, яка перетворювала навчання у справжню казку, наповнену водночас реальним змістом. Поступово і учні почали пропонувати нові ідеї, шукали нестандартні шляхи вирішення проблем. У творчому тандемі учень-учитель не було примусу і страху перед покаранням, було лише бажання удосконалити життя школи і села. На зміну

негативним проявам у поведінці поступово приходило розуміння соціальної суті людини і бажання принести користь громаді.

3. О.А. Захаренко писав: „Школа існує для дітей, їх праці, здобуття знань, занять спортом, прилучення до чарівного світу мистецтва. Кабінети, коридори – не для інспектора, не для музейної мертвої композиції, а для постійного спілкування, справжнього дитячого і юнацького життя, для того, щоб у дітей не залишилось вільного часу. А у селі школа практично єдине місце, де їм може бути цікаво, якщо учитель фанатично відданий дитинству”[4, 5]. У с. Сахнівка школа була створена саме для дитини, для розвитку її здібностей і нахилів. І ця сутнісна відмінність призводила до сприйняття освітнього закладу і вчителів не як ворогів, а як друзів, старших наставників. В атмосфері дружби, взаємоповаги значно зростають можливості психологічного впливу на неповнолітнього правопорушника у контексті подальшого недопущення неправомірної поведінки.

4. Майже всі родини села представлені у шкільному музеї, дендропарку, а всі випускники – в маленькій „Георгіївській залі”. „Кожний з них пам’ятає, – говорить О.А. Захаренко, – якщо зрадить Батьківщину, зганьбить своїми діями школу, сім’ю, село, в якому народився і жив, стане на шлях нечесного життя, а, значить, злочинів, прізвище його назавжди буде викреслене з пам’яті нащадків, а на фотографії буде поставлений чорний хрест [5, 4]”. Жорстоко? Можливо. Але чітко і зрозуміло. Таким чином, кожен випускник виходив у світ з розумінням свого зв’язку із школою, із своїм селом. Жодного хреста немає на фотографіях випускників! Не здатні учні Сахнівської школи порушити пам’ять учителів, пам’ять школи, пам’ять села. Злочинні прояви ніколи не переможуть над цим відчуттям органічної єдності зі світлим слідом дитинства.

5. Принцип свободи у навчально-виховному процесі Авторської О.А. Захаренка загальноосвітньої школи с. Сахнівка можна виразити у двох основних формах:

– існування великої кількості доступних гуртків: картингістів, хореографічний, духової музики, авіамоделювання та багато інших. Це сприяло не лише загальному розвитку особистості, а й недопущенню вчинення неповнолітнім правопорушень;

– можливість звернутися у будь-який час до будь-якого вчителя школи за допомогою як навчального, так і особистого характеру.

Отже, у нашому дослідженні ми показали необхідність подальшого наукового розвитку і практичного застосування ідей і принципів педагогіки серця. Саме цей специфічний український напрям гуманістичної педагогічної думки здатний у повній мірі служити цілям превентивного виховання.

Література:

1. Кузьміна С. Філософія виховання за П.Юркевичем // Освіта і управління. – 1999. – №1. – С. 159-164.
2. Захаренко О.А. Виступ на Всесоюзній освітянській конференції „Боль сельского учителя” м. Москва, Росія. – 1986. / Приватний архів родини Захаренків. – п. 32.
3. Захаренко О.А. Виступ на районній освітянській конференції м. Корсунь-Шевченківський, Черкаська обл., Україна. – 1982. / Приватний архів родини Захаренків. – п. 13.
4. Захаренко О.А. Виступ на спільному засіданні АПН та Міністерства освіти СРСР м. Москва, Росія. – 1987. / Приватний архів родини Захаренків. – п.49.
5. Захаренко О.А. Виступ на педагогічних читаннях „Трудовое воспитание школьников – основа идейно-политического и нравственного становления личности” м. Свердловськ, Росія. – 1985. / Приватний архів родини Захаренків. – п.28.

УДК 371.3

Зорочкіна Т.С.

НЕУСПІШНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ПРОЦЕСУ ВІДСТАВАННЯ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлюються причини неуспішності дітей та найсуттєвіші шляхи їх подолання.